

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad

UDGIVET AF KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Nr.5
MAJ
1973

RYVANGEN 1973

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HDS. KGL. HOJHED PRINSESSE MARGARETHA

Henvendelser om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til formanden, konsul Kaj V. Dahl, 8700 Horsens.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til skoleinspektør Johs. Fosmark, Frederiksborgvej 109, 2400 København NV.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men i øvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øget aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. – Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var blevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande – og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand:: Konsul, advokat Kaj V. Dahl, Borgergade 23B, 8700 Horsens.
Tlf. (05) 62 39 91

Næstformand:: General Fl. B. Larsen, Bruxelles, Belgien.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10,
1169 København K. Tlf. (01) 11 65 55.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Frederiksborgvej 109,
2400 København NV. Tlf. skolen 10 54 21, privat 10 41 28.

Politiassistent S. Julsgaard Larsen, Boeslundevej 1, 2700 København, Brønshøj
Tlf. (01) 71 72 72.

Den øvrige bestyrelse består af:

Skræddermester Jacob Brandt,
Ørnevej 63,
2400 København NV. Tlf. (01) 34 95 60

Afdelingschef, civilingeniør
Mogens Dyre, Gildbækhus,
6430 Gildbro pr. Nordborg
Tlf. (044) 5 12 32

Overpostbud E. Holger Grome,
Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup
Tlf. (01) 50 33 86

Alberti Hansen, Arildsgård 41,
2700 Kbh. Brønshøj. Tlf. Bella 3162

Bankprokurist Olav Holst, Bengtassevej 6,
2900 Hellerup. Tlf. HE 7750

Rektor Paul Holt, Præstevangsvej 35,
8210 Århus V. Tlf. (06) 15 48 05

Direktør G. Jespersen,
Herning Klædefabrik, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Oberst K. Kjeldsen, Rollosvej 3,
5200 Odense V. Tlf. (09) 12 66 03

Tandteknikermester Leo Kæraa,
Banegårdspladsen, 8000 Århus C
Tlf. (06) 27 04 28

Arkitekt Ove Chr. Lembcke,
Brødregade 19, 8900 Randers.
Tlf. (06) 42 51 30

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft,
de Mezasvej 18, 8000 Århus C.
Tlf. (06) 13 57 23

Førstelærer P. E. Mahler, Ebberupvej
5631 Ebberup. Tlf. (09) 74 12 15

Kontorchef O. Olesen, Leonorasvej 8,
9000 Hasseri, Ålborg. Tlf. (08) 18 04 51

Provst Poul Riis,
Herrestræde 1, 4200 Slagelse.
Tlf. (03) 52 05 33

Fhv. justitsminister Knud Thestrup
Rosenvængets alle 10, 2100 Kbh. Ø.
Tlf. Øbro 4172.

Bladet »PIGTRÅD«

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 11 numre årligt.

Ved bestilling af abonnement benyttes girokonto nr. 780.

ANNONCER:

Ekspedition, abonnements- og annonce-afdeling: Grenågade 14, 2100 København Ø. TRia 888 (kontortid 10–12, lørdag lukket).

Ved indbetaling for annoncer benyttes girokonto nr. 5 55 38.

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes lettets og hurtigst ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

REDAKTION:

Ansvarshavende redaktør:
skoleinspektør Johs. Fosmark,
Frederiksborgvej 109,
2400 København NV.
Skolen: 10 54 21. Privat 10 41 28.

TRYK:

Thyholm Bogtryk
& Offset

7790 Hvidbjerg/Thy

INDHOLD

En hilsen til John	83
Fonden »Tak til danskerne« er meget initiativrig	87
Runde dage	89
Ville udrydde hele folkeslag ...	91
Stuttgart bør skride til handling	93
Ved Helligåndskirken	93
Center for tidligere fanger i Aarhus	99
Dagbogsblade	100

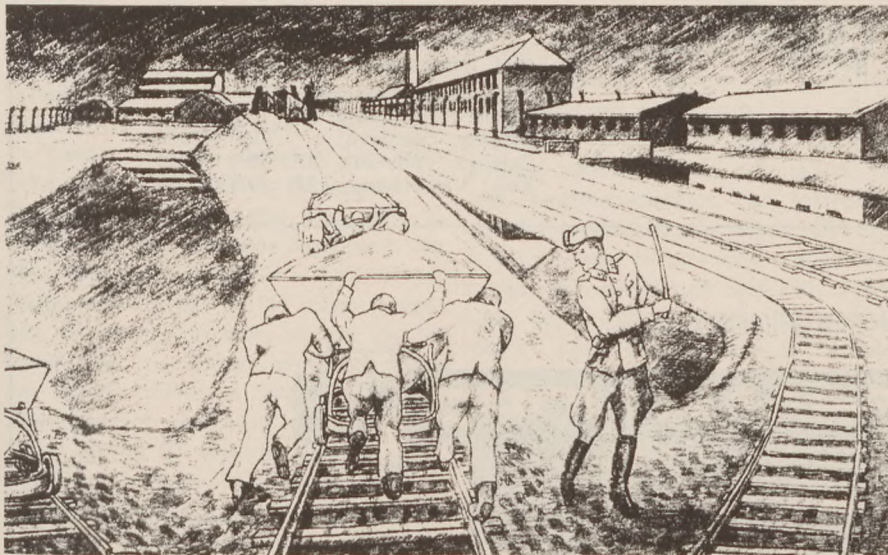

EN HILSEN TIL JOHN

Medlem af det danske gendarmerikorps, Ib Lærche, tidligere Rinckenæs, nu Hvidovre, blev deporteret til Neuengamme den 6. oktober 1944.

I udekommandoen Alt Garge blev hans lyspunkt i slavetilværelsen mødet og samværet med John, hollænderen, der uden kittel, men som stud.med. gjorde lægens arbejde i lejren uden medicin og uden nogen form for hjælpemidler — undtagen kartofler, som han før dagry organiserede fra SS-lageret.

Lærche mener, at John er i live, og han sender ham gennem PIGTRÅD en hjertelig hilsen og tak.

I lejren beskæftigedes et stort antal fanger. De er her ved at køre jord sammen i en stor dyng. Da sporet gik stejlt op, var det et hårdt job at skubbe læsset, og gik det ikke hurtigt nok, var der altid en SS'er parat med kniplen.

Det var mørkt, overskyet og råkoldt, og regnen silede deprimerende ned over koncentrationslejren Neuengamme hin novembermorgen i 1944. Et rigtig trist og uhyggeligt Neuengamme-vejr.

Alle fangerne i den barak, hvor jeg hørte til, blev den morgen vækket allerede klokken 4. På det tidspunkt var vi godt trætte og søvnige, så det varede lidt, før det gik op for os, at en SS-officer stod og råbte en hel del navne op, deriblandt mit.

Vi var 80 ialt, og vi fik ordre til at komme i klunset i en fart og stille op uden for barakken i det uhyggelige vejr.

Vi anede i grunden ikke, hvad vi skulle, men havde dog hørt, at når man blev vækket på det ukristelige tidspunkt, var der transport i farvandet, og så vidste man ikke, hvad der kunne ske, men antagelig skulle vi til en anden lejr.

Intet værn mod vinterens kulde, tåge og regn

Vi stod og trippede og skuttede os i kulden, og prøvede at finde ly for regnen, for vi måtte ikke gå ind i barakken igen. Efter en god times ventetid kom en SS-officer sammen med vor

egen Kapo, og vore navne blev atter råbt op. Denne gang blev vi dog delt i to grupper, en stor på 60 mand og en lille på 20 mand.

Da jeg kom i det lille hold fanger, kan jeg desværre ikke her fortælle, hvad der skete med de 60 fanger, og hvor de kom hen. Atter måtte vi vente, også denne gang i over en time, hvorefter vi blev ført over til tøjdepotet. Af med det våde kluns, og så fik vi udleveret lejrens traditionelle og forhadte sribede fangedragt. Forhadet, fordi disse fangedragter overhovedet ikke ydede nogen beskyttelse mod vinterens kulde, tåge og regn.

En kort stræknings transport varede en hel dag

Efter denne hurtige omklædning, ventede vi atter en god times tid i regnen, før den omtalte SS-officer samt to værnemagtssoldater med geværer atter viste sig. Vi fik nu besked om, at vi skulle overflyttes til en lille lejr ude på Lüneburger Heide. Den hed Alt Garge.

Turen derud foregik dels med lastvogn dels med tog.

Der er ikke meget at fortælle om denne tur, for vi fik overhovedet ikke noget at se. Der er ikke så langt fra Neuengamme til Lüneburger Heide, men med masser af ophold undervejs, fik tyskerne dog turen til at vare hele dagen, så vi nåede først frem hen under aften ved seks tiden. Ih, hvor vi frøs!

Alt Garge var altså en lille lejr, set i relation til den store, uhyggelige Neuengamme. Jeg tror den var på ca 400 mand. Formålet med denne lejr var at sælge arbejdskraft til private entreprenørfirmaer, der havde arbejder i gang i og uden for lejren. Dejlig, billig arbejdskraft!

Lejren bestod af træbarakker, pæne, grønmalede, der var opdelt i rum, der kunne huse 20 mand eller flere, alt efter hvor mange fanger firmaerne skulle bruge. To i hver køje var ganske almindeligt. Køjerne var med et tæppe og i to etager, og med det måtte vi klare os.

REJSECENTRET A/S

- en koncentration af rejsespecialister -

Forretningsrejser - Selskabsrejser - Jagt, Ridning
og Golf - Kurrejser hos:

WILSON & CO. A/S, Rejsebureauet Danmark

Bredgade 28, 1260 K, tlf. (01) 12 66 11.

DANSK REJSEBUREAU A/S

Østergade 3, 1100 K, tlf. (01) BY 2606

Grupperejser - Messe-, Kongres- og Studierejser hos:

ERHVERVS-REJSER

Bredgade 37, 1260 K, tlf. (01) 14 91 11.

**Farver
- Lakker**

SVEND OVERGAARD

Aalborg A/S

Østergade 36 - Nørresundby

Telf. (08) 17 11 77 - Postgiro 5 22 31

Aalborg: Gøteborgvej 7 (08) 181177

Århus: Bissensgade 14 (06) 123222

Esbjerg: Glentevej 1 (05) 130366

Odense: Lollandsg. 27 (09) 110516

Kbh.: Valby Langg. 221 (01) 307077

EN GOD BANKFORBINDELSE . . . .

EGNSBANK NORD

Sæby - Frederikshavn - Skagen

Kreditforeningen
DANMARK
Åboulevarden 63
8000 Århus C
Tlf. (06) 12 46 73

Midt på gulvet stod en lille, vakkelvorn kakkellovn, hvis lange, sorte rør stak op gennem et hul i loftet, men der var aldrig noget at putte i den. Vi 20 fanger blev indkvarteret i en sådan stue, hvorefter vi fik tildelt en skål roesuppe som eneste måltid den dag. Derefter krøb vi hurtigt til køjs for at blive gennemvarmet, da den lille kakkellovn slet ikke kunne varme det store rum op.

Ovenpå kulbunken lå liget af en nøgen fange

Næste morgen blev vi vækket klokken 6, hvorefter vi fik en skål kornkaffe og en humpel brød, og kort efter måtte vi stille op uden for barakken, og så skete der forøvrigt ikke mere.

Hen på formiddagen blev vi dog lidt mere modige, og gav os til at se lidt nærmere på lejren. Jeg fandt da ud af, at de fleste indbyggere var russere og polakker, der allerede var sendt på arbejde. Min nysgerrighed førte mig også til en dør, der førte ned til en kulkælder. Der var masser af kul, men ikke til os, kun til SS og deres ligestillede, men nu vidste jeg dog, hvor de lå, så var det blot om at kunne organisere. Jeg blev dog helt forfærdet, for ovenpå kulbunken lå liget af en nøgen fange. Jeg fik senere at vide, at det var en polak, der var blevet henrettet, fordi han havde prøvet at flygte fra lejren. Men hvorfor der oven i kulbunken? Hvad gjorde SS egentlig ved de døde russere og polakker her i denne lejr?

Ved middagstid blev vi endelig kaldt sammen igen og delt op i to arbejds-hold. Det ene skulle være med i et sjak, der lagde jernbanespor, det andet i et sjak, der skulle grave grøfter. De skulle løbe parallelt med jernbanesporet.

Jeg skulle grave grøfter. Den dag i dag aner jeg ikke, hvor disse jernbanespor skulle føre hen, men de ligger der endnu, hvor utroligt det end lyder.

Som alle de øvrige fanger, havde også jeg tabt kolossalt i vægt, så skovlen, jeg fik udleveret, var i sig selv en tung fyr på dette tidspunkt. Derfor blev der fra min side ikke gravet meget grøft, men et hul i heden fik jeg dog lavet.

Efter ca 14 dages forløb i kulde og regn, og lang arbejdsdag, fik jeg dysenteri og tabte yderligere i vægt. Jeg klarede den dog i 4 dage, hvor jeg ustandseligt måtte løbe i skoven, inden

jeg måtte opgive og melde mig til lægen.

Lægen var en kåd og dejlig fyr på 22

Lægen var en kåd og dejlig fyr, han var 22 år, hans navn var John, og fra det dejlige Holland. Læge var han i og for sig ikke, han var på dette tidspunkt kun medicinsk studerende, men alligevel vældig dygtig. Medicin fandtes ikke i lejren, kun papir til forbindelse.

Johns optimisme og hans omsorg for de syge fanger i denne barak var rørende. Aldrig har jeg set en mand gøre så meget for så mange med så lidt, en utrolig hjælpsom og opmærksom fange, der spredte glæde og optimisme omkring sig. Jeg har aldrig senere mødt nogen læge, der udrettede så meget dernede i Tyskland. Han ofrede alt, hvad han havde af kræfter og energi på at lette de syges tilværelse.

Hans bedste medicin var kartofler, han havde en enestående evne til at organisere kartofler, få dem kogt i en gammel spand og delt dem ud til de syge fangekammerater, der fortrinsvis led af dysenteri. Der er ingen tvivl om, at de var med til at redde mange syge fangers liv, deriblandt også mit. Trods hans gode indsats, tabte jeg dog så meget i vægt, at jeg i løbet af 14 dage trådte ind i muselmændenes rækker.

Det var ubehageligt, men en kendsgerning.

Jeg fik mangen dejlig sludder med denne gode kammerat om dagen, når de øvrige var gået på arbejde. Han gjorde virkelig, hvad han kunne og mere til for at lette kårene for de syge og hjælpe dem over den krise, de alle før eller siden måtte igennem. Trods hans enorme indsats skred jeg alligevel ind i bevidstløsheden, og blev der i 11 dage. Hver gang der var inspektion af SS – og det skete en gang daglig – bildte han dem ind, at jeg blot sov på grund af afkræftelse, og det troede de sandsynligvis på.

Julen var forbi, da jeg atter kom til bevidsthed, men John var der stadig med sine kartofler, og så gik det fremad igen med helbredet. Vi var glade og lykkelige begge to, selv i disse kummerlige omgivelser. Han havde sejret, og jeg levede. Vi kunne atter optage vore hyggelige samtaler ind imellem hans evige bekymringer for de syge. Han fortalte mig forøvrigt, hvad der ellers var hans lille hemmelighed, at han havde fundet ud af, hvor tyskerne opbevarede deres kartofler, og hvordan han havde fået et vindue op, og hver morgen ved fire-tiden, når der var stille i lejren, listede han derover og fyldte lommerne med kartofler. Det var ikke helt ufarligt, men det blæste han på, det var den eneste medicin, han kunne skaffe.

Her får man et lille indtryk af, hvad det ville sige at blive syg i lejren. Der var mange dygtige læger blandt fangerne; men medikamenter udleveredes ikke i fornøden udstrækning.

– en hilsen fra
Arden kommune

Farvehandel

A. IVERSENS FARVEHANDEL
Kirkegaardsvej 4-6 - 8000 Århus
Tlf. 06-134322

HANOMAG
HENSCHEL

IMPORTØR: A/S SØREN TRANBERG
KOLDING

Danmarks
mest købte
vare-
og lastvogn

Men tyskerne havde jo ikke brug for syge fanger i den lejr, så en skønne dag var det hele forbi. De fleste af os, de mest syge, blev læsset på en lastbil, og turen gik atter tilbage til Neuengamme. Jeg tog en hjertelig og bevæget afsked med John, han havde tårer i øjnene. I sandhed et menneske med hjertet på rette sted.

Kun syg, hvis man havde 39 40° feber

I Neuengamme koncentrationslejr var man ikke syg, før man havde feber omkring de 39-40°, og der kunne jeg ikke med min bedste vilje nå op, så jeg måtte gå den tunge gang til det umenneskeligt hårde arbejde. Jeg kom atter på et arbejds hold med 12 fanger.

Jeg ved ikke, hvad vi egentlig udrettede, men vi fyldte masser af jord på en tipvogn, og andre kørte det væk. Jeg tror nok, det var meningen, at vi skulle så langt ned, at vi kom til et lerlag, der skulle bruges på et teglværk, der lå inden for lejrens område. Det var hårdt arbejde, men vi fik også en ekstra brødration. De var skam flinke, de tyskere! Meget fik jeg ikke skovlet, men der var ikke flere kræfter.

En aften, da vi kom hjem til barakken fra arbejde, efter at vi havde stået til appel en grumme lang tid, fik jeg et chock. Hvem stod inde i barakken og

kroede sig? John! Gensynsglæden var stor, og snakken gik. Vi kunne næsten ikke få tid at trække vejret. John var desværre blevet taget på fersk gerning med lommerne fulde af kartofler, den var ikke til at bortforklare, som han sagde. Han slap dog for korporlig afstraffelse, men var så blevet sendt tilbage til Neuengamme. Dette var i sig selv rigelig straf for ham, for her ville de ikke anerkende John som læge, så der var kun hårdt og slidsomt arbejde tilbage, og det lå jo ikke så godt for et par lægehænder. Forøvrigt heller ikke for os andre. Om aftenen, når der var faldet ro over lejren, krøb vi sammen i en krog nederst i barakken, og så gik snakken. Han var stadig dejlig optimistisk, men nu skrev vi jo også 1945, så vi kunne se, hvor det bar hen.

På nakken af John til sygebarakken

En tidlig morgenstund, da jeg krøb ud af køjen, faldt jeg besvimet om på gulvet, antagelig fordi jeg var for afkræftet. Jeg kom dog hurtigt til mig selv, hængende på nakken af John, der var på vej over den store appelplads til sygebarakken. Det tog ham mindst et kvarter at overbevise den tyske læge om, at jeg virkelig var syg, selv om jeg ikke havde høj feber, og så blev jeg atter indlagt.

Siden har jeg desværre ikke set John, men jeg ved, at han lever et sted i Amsterdam.

Kære John! Jeg vil gerne hermed ønske dig en rigtig glædelig jul og et godt og helsebringende nytår, og så vil jeg slutte med at sige tak for alt, hvad du har gjort for mig. Tak John!

54435, Ib Lærche

FONDEN "TAK TIL DANSKERNE" ER SÆRDELES INITIATIVRIG

Af dr. Elias L. Gechman, New York

Især hos jøderne i USA er taknemmelighedsfølelsen stærkt fremme overfor det danske folk, der hjalp 7.000 jøder til Sverige i oktoberdagene i 1943.

For at give taknemmeligheden et synligt udtryk, er der dannet organisationen "Tribute to the Danes". Initiativmanden er dr. Elias L. Gechman.

Han fortæller her om fondens arbejde:

"Tribute to the Danes" virker indenfor følgende områder:

"Tribute to the Danes" har oprettet et legatfond som udtryk for taknemmelighed mod det danske folk for den uforglemmelige indsats, det gjorde, da det reddede sine jødiske medborgere i 1943.

Legatkomiteen sidder i København

Vore legater gives til danske studerende, lærere og andre til studier i Israel indenfor deres respektive interesseområder. Legatmodtagerne udvælges

Ryvangen den 4. maj 1973. Blomster og lys hævdede sig smukt.

Den Jumbo-Jet, der i oktober 72 bragte 186 danske modstandsfolk til USA.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Formand: Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup, tlf. (01) 50 33 86

E. Jakob Jensen, Fabianhus, 3240 Esrum, tlf. (03) 29 01 49

Næstformand: Bernth Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, tlf. (01) 87 02 64

Sekretær: Niels Otto Køster, Offenbachs Vej 27, 2450 København SV, tlf. (01) VA 2497 V.

Medlemskontakt og arkiv: Alex Th. Binneball, Elme Alle 43, 2630 Tåstrup, tlf. (01) 99 05 52

De leverer
hullerne!
Vi sørger
for...

GPS SYSTEMANALYSE
PROGRAMMERING
SERVICEKØRSEL

Rolighedsvej 11 - 1958 København V - Tlf. (01) * 39 22 55

NORDAKUSTIK A/S

Gl. Gadelandet 4 - Tlf. (01) 607500
2700 Brønshøj

UNDERLOFTSPRODUKTER i

Gips
Mineralfiber
Aluminium
Stål

AKUSTIKPRODUKTER i

Mineralfiber - Bafler
Aluminium - Støjmodul
og støjpanel.

BEKLÆDNINGSPRODUKTER i

Mineralfiber
Træfiber - Aluminium.

DECE - System, 3 L system.

Lyd, lys og luft.

**STØT KAMMERATERNES
HJÆLPEFOND'S ARBEJDE!**

T A N D . T E K N I K

K. BRODERSEN

Eksam. tandtekniker

Træffes kl. 10—17.

Lørdag og anden tid efter aftale

Ølsemaglevej 5

Tlf. 65 42 16

ÅGE CORTZEN
revisor
H.C. Andersens Boulevard
1553 København V
Tlf. (01) 15 75 07

RUDE MØBELFABRIK
4243 Rude
Tlf. (03) 75 91 85

af en komite i København, bestående af meget fremtrædende danskere.

I 1969 deltog 24 unge danske stipendiater i et seminar på det afro-asiatiske institut i Israel til forberedelse af et arbejde i de afrikanske udviklingslande i lighed med det, Fredskorpset udfører.

I 1970 modtog 20 danske socialrådgivere vore legater. Gennem forelæsninger og arbejde i marken studerede de de sociale og menneskelige aspekter ved absorptionen af immigranter og udviklingen af fællesskabet i Israel, problemer af verdensomspændende betydning. Samme år gav vi også to legater til studier ved det hebraiske universitet i Jerusalem. Den ene af stipendiaterne, frøken Ulla Graham, underviser for tiden i hebraisk ved universitetet i København.

I 1971 ydede vi 10 stipendier på områder, der spændte lige fra lydets hastighed i krystaller (ved atomforskningscentret i Negev) til kalvekasting i Israel (ved landbrugsforsøgsinstituttet Volcani i Rehovot).

Et korrekt billede af Israel tilstræbes

Året 1972 har været særlig produktivt. Det startede med en studietur for seks unge journalister, der repræsenterede de mest indflydelsesrige nyhedsmedier i Danmark.

De fik lejlighed til at mødes med Israels ledere, både jøder og arabere, fra det yderste venstre til højre. De deltog i paneldiskussioner og studerede alle sider af livet i Israel. Deres indtryk er kommet frem i deres blades spalter og har bidraget til at skabe et korrekt og positivt billede af Israel hos den unge generation.

Israelsk-dansk kulturudvekslingsaftale fremskyndet

På samme tid besøgte rektor ved Københavns Universitet, professor Mogens Fog, som er veteran fra frihedskampen, Israel efter vor invitation. Han holdt forelæsninger på det hebraiske universitet i Jerusalem og blev modtaget på alle derværende høje læreanstalter.

Da rektor Fog kom hjem, rettede han en henvendelse til det danske

udenrigsministerium. Som resultat heraf er afslutningen af en israelsk-dansk kulturudvekslingsaftale blevet fremskyndet. På rektors foranledning vil israelske gymnasieelever blive indbudt til at besøge Danmark, et vist antal hvert år.

Ny bog om Jerusalems historie

I øjeblikket er den kendte danske historiker Peter P. Rohde i færd med ved fondens hjælp at afslutte sin seneste bog om Jerusalems historie.

Udvælgelseskomiteen havde en meget vanskelig opgave ved sit sidste møde, da den skulle udpege de syv bedst egnede kandidater blandt et stort antal velkvalificerede ansøgere.

Pilgrimsfærd i 1973

For tiden har vi en kampagne i gang for at samle tusinder af underskrifter på en Takke-Rulle, som vi vil skænke det danske folk under en pilgrimsfærd i juli 1973. Denne rulle vil blive anbragt på Frihedsmuseet i København.

Senere på året har vi planer om at arrangere en studierejse til Israel, under dansk lederskab, som udtryk for vor taknemmelighed for den andel, det danske folk havde i redningen af deres jødiske landsmænd.

95% af bidragene er skænket direkte til legatfonden

Her bør det nævnes, at alt det foran omtalte er udrettet med begrænsede midler og udelukkende har kunnet lade sig gøre, fordi alt arbejdet er udført af frivillige, og 95% af bidragene er skænket direkte til legatfonden. Vi nyder også godt af samarbejdet med de israelske universiteter, som til gengæld for hvert af vore legater yder fri undervisning og kost.

Ny afdeling startet i Venezuela

Fornylig er vor virksomhed blevet udvidet udover De forenede Staters grænser, idet vi har oprettet en komite for "Tribute to the Danes" i Venezuela. Det samme overvejer man at gøre i andre lande.

Vort formål er ikke blot at minde om det enestående venskab det danske

folk har vist os i fortiden, men at bevare broderskabets ånd hos kommende generationer.

*Elias L. Gechman, dr.
New York
formand*

Maj

Preben Trauboth, Stadionsvej 3, 2600 Glostrup. Neuengamme 51.295. 50 år den 26. maj.

JUNI

Solberg, Randers. Horserød - Frøslev - Dachau - Neuengamme - Møgelkjær - Sverige, 60 år den 16. juni.

Svend Aage Petersen, Randers. Horserød - Frøslev - Neuengamme - Osna-bück - Rein - Münster - Neuengamme - Sverige. 60 år 16. juni.

Vilhelm Vølker, Haslev. 60 år d. 23. juni.

JULI

Eric Lammert, Stenhøjalle 7, 4581 Rørvig. Neuengamme 50.509. 60 år den 10. juli.

Lucien Grewill, Baltorpvej 73, 2.th., 2750 Ballerup. Neuengamme 69.409. Bullenhusler Dam, Dess. Ufer. 60 år den 17. juli.

John Ebert Jensen, Prinsessegade 63B, 3.th., 1422 København K. Neuengamme 68.414, Dalum. 50 år den 17. juli.

Robert Berthelsen, Hejrebakkevej 56, 3500 Værløse. Neuengamme, Buchenwald. 60 år den 21. juli.

EGON DALSGÅRD
Gerner Blachs efft.
Aaboulevarden 55 - Tlf. (06) 128954
Alle artikler til autolakering
Special farvehandel for industri
og håndværk

Schaumann's Bogtrykkeri

Smedegade 59
8700 Horsens
Tlf. (05) 62 35 65

Skibsmægler
J. C. HANSEN
Ved havnen - Haderslev
Tlf. (04) 522404

WALTRICH A/S
Abildager 19-21
2600 Glostrup
Tlf. 96 55 88

**TEKSTILARBEJDERNES
FAGFORENING**
Ikast

Tømremester
EJNAR JEPPESEN
6640 Lunderskov
Tlf. (05) 58 50 52

TENGSTEDT's bogtryk - offset

Skp. Clemensgade 3
9000 Ålborg
Tlf. (08) 13 42 25

FANØ APOTEK

Værn om naturen!
I. ANKER ANDERSEN

Gulf Service

Trianglen
4690 Haslev
Tlf. (03) 69 25 34

Sophus E. Johnsen & Co.
skibshandel
Hanvegade 2 B
8000 Århus C

Gårdejer C. Olesen
Skovgård 9310 Vodskov.

ESBJERG REALSKOLE
Kronprinsensgade 59
6700 Esbjerg
Tlf. (05) 12 06 64

TH. Hj. Jensen
Middelfart

LÆGEN VILLE UDRYDDE HELE FOLKESLAG VED STERILISATION.

Det er for alle udenfor Tyskland ufatteligt, at han stadig er på fri fod.

I rettergangen mod Horst Schumann har overlandsretten i Frankfurt den 27. juli taget den beslutning, at ophæve Schumann's varetægtsarrest.

SAGEN SCHUMANN har en lang forhistorie.

Gennem mange år blev han eftersøgt af de tyske myndigheder. Da de erfarede, at Schumann var praktiserende læge i Ghana, bestræbte de sig længe for at få ham udleveret, men desværre forgæves.

Ansøgningen blev først efterkommet efter at Nkrumah, en velynder af Schumann, blev styrtet. Da først fulgte udleveringen. Siden november 1966 sad Schumann i varetægtsarrest i Tyskland.

Næsten 4 år brugte anklagemyndighederne i Frankfurt til at udfærdige en anklage mod Schumann, på trods af, at der allerede før udleveringen til Tyskland forelå alle oplysninger i denne sag. Da processen den 23.9.1970 mod ham begyndte i Frankfurt, var Schumanns hovedforbrydelse ikke med i anklageskriftet, for anklagemyndighederne havde ikke haft tilstrækkelig tid dertil, blev der svaret dem, som protesterede.

SIDEN 1940 var Schumann leder af "anstalter", hvor mennesker indenfor rammerne af det nationalsocialistiske "Euthanasie"-program blev dræbt, fordi regimet ikke fandt dem værdige til at leve, eller det drejede sig om mennesker, der var uhelbredeligt syge, eller om KZ-fanger, der var uønskede og ikke fuldt arbejdsdygtige.

Som et led i denne morderiske virksomhed kom Schumann for første gang til Auschwitz. Der blev invalider udsøgt, som i hans anstalt blev dræbt ved anvendelse af giftgas.

Da massebordene i disse anstalter blev indstillet, kom Schumann nu for en længere tid til Auschwitz. Han forsøgte der – ved benyttelse af mennesker – at udvikle en metode, ved

hvis hjælp hele folkeslag kunne udryddes, uden at Det tredje Rige straks behøvede at give afkald på dets arbejdskraft til krigsindustrien. Ved anvendelse af røntgenbestråling af kønsorganerne skulle en massesterilisation gøres mulig.

Ikke alene de lemlæstelser og drab, der fulgte gennem Schumanns forsøg var en forbrydelse, men selve forsøgene blev gjort i en absolut forbryderisk hensigt. Alligevel nøjedes anklagemyndigheden i Frankfurt med kun at rette anklage for Schumanns virksomhed som "Euthanasie" læge.

PROCESSEN gik møjsommeligt videre, mange forhandlingsdage forløb uden at noget væsentlig kom frem. Endelig fremtvang Schumanns sygdom, kort før afslutningen af processen den 14. 4. 1971, en afbrydelse af rettergangen.

I et fængselshospital skulle lægerne overvåge den anklagedes sundhedstilstand og så vidt mulig genoprette en forhandlingsmulighed. Over et år skete dette, at Schumann ganske vist fik ordineret medikamenter, men det blev ikke kontrolleret, om han virkelig også indtog dem – idet han jo som læge nøjagtigt vidste, hvorledes han kunne påvirke sit sygdomsbillede.

HOVEDBEVISET for hans forhandlingsuduelighed var et forhøjet blodtryk. Det blev Schumann tilladt at drikke kaffe når han ville, altså også når han ventede en efterprøvning af sit blodtryk. Det var ham naturligvis vel bekendt, at enhver koffeinindtagelse giver højere blodtryk. Først efter en protest havde fundet sted fra den offentlige anklager Warlos side og advokat Henry Ormond, medanklagende i denne proces, blev Schumann bedre overvåget i fængselshospitalet.

Da anklagedes sundhedstilstand efter den behandlende læges skøn heller ikke i denne periode blev bedre, besluttede dommeren i Frankfurt at befri Schumann for en yderligere forlængelse af varetægtsarresten. En ansøgning fra Ormond om at tilkalde en ikke forudindtaget sagkyndig for at efterprøve de mangelfuldt kontrollerede behandlinger af Schumanns sundhedstilstand, blev afslået.

I PROCESSEN mod Horst Wagner blev på grundlag af domskendelse 4 sagkyndige efter hinanden benyttet. I

tilfældet Schumann syntes det dommerne overflødig bare at høre en anden. Ved Wagner skulle sandsynligvis begyndelsen af processen ved de mange erklæringer forhales.

Store anstrengelser har det diplomatiske apparat i Forbundsrepublikken i sin tid udfoldet for at opnå Schumanns udlevering. Gennem mange år har retsmaskineriet – omend påfaldende mangelfuldt – bearbejdet denne sag. Nu skal befolkningen slå sig til tåls med, at en mand lever ustraffet mellem os andre, en mand, som så sin opgave i at forberede et folkedrab.

POLITIASSISTENT CHR. LYST HANSEN

En af frihedskampens helte, politiasistent Christen Lyst Hansen er død i en alder af 74 år. Lyst Hansen var en af de politifolk, der ordnede paragrafferne med sagmodighed og et smil. Han var langelænder af fødsel, og det milde sindelag prægede hele hans gerning. Hans navn er uøseligt knyttet til politistationen i Store Kongensgade. Det var her han blev sat til tjeneste, da han som ganske ung drog til hovedstaden for at blive politimand. Krigen og bombardementet af Shell-huset førte ham på nærmeste hold af fremstående modstandsfolk, og han vandt ved sin resolute optræden, da han befriede sine medfanger i Gestapo-fængslets tagetage disse menneskers varige ven-skab. Fastklemt og med kvæstet ryg lykkedes det ham under det engelske bombardement at befri sig selv og åbne celledørene for de øvrige fanger. Han blev efter krigen belønnet med Medaljen for ædel Dåd, Danmarks mest sjældne udmærkelse.

C. Lyst Hansen.

Tømremester
NIELS DØSSING
Hem pr. 7800 Skive
Tlf. (07) 531021

Læge Hj. Thorsteinsson
Drosselvej 1 - 4100 Ringsted

Tømremester
CHR. HØEGH
8600 Silkeborg
Tlf. (06) 820787

Tømremester **SV. PEDERSEN**
Rønnebækvej 61 - Holte

DAGNES GLASLAGER
v/ C. O. Hansen & Søn
Sognegårdsvej - 8700 Horsens
Tlf. (05) 622509

RINGKØBING
AUTOMOBILFORRETNING A/S
Herningvej 46 - Ringkøbing

VOGNMAND
EVOLD LARSEN

SLAGELSESVEJ 19 - 4700 NÆSTVED
TLF. (03) 727771.

AL VOGNMANDSKØRSEL UDFØRES
FRA 1-7 TONS.

ÅRHUS STUDENTERKURSUS

JYSK REALKURSUS

REALEKSAMEN på 1 eller 2 år. Dag- og aftenhold
STUDENTEREKSAMEN 2-årigt, nysprogligt dagh.

Ansøgningsblanket rekvireres fra skolens kontor
Søndergade 1 B, Århus. Tlf. 06 - 13 68 06. Skole-
dage kl. 12-15.

JENS KJÆR-JENSEN, rektor

ANKLAGEMYNDIGHEDEN I STUTTGART BØR SKRIDE TIL HANDLING.

Gentagne gange har CIC protesteret mod tilbagetrækningen af den rejste sag mod gestapocheffen fra Kattowitz og præsidenten for den berygtede standret i Auschwitz, dr. Johannes Thümmeler.

Domstolene har nægtet åbning af processen, åbenbart fordi anklagemyndighederne ikke tilstrækkeligt havde forberedt processen.

I de senere år er det på grund af flere positive erfaringer blevet kutyme, at de offentlige anklagere i oplysningssager rejser til Polen når forbrydelser, som de skal undersøge, er begået der og for på stedet at kontakte vidner og søge efter dokumenter.

denne mulighed blev dog imidlertid nægtet anklageren i Stuttgart, som arbejdede med sagen Thümmeler.

Atter og atter påpegede sekretæren fra CIC, Hermann Langbein denne udtalelse, som især i denne sag havde særlig grelle virkninger, fordi næsten alle vidner og bilag, som bevidnede Gestapo's virke i Kattowitz og vedrørte standretterne i Auschwitz, var at søge i Polen og også kunne findes der.

I begyndelsen af juni insisterede Langbein engang til på, såvel i justitsministeriet Baden-Württemberg, som også hos den offentlige generalanklager, at anklagemyndighederne endelig skulle indhente det forsømte, for det går ikke an, at de små i samfundet bliver stillet for retten, mens mænd som Thümmeler uden videre går fri.

Den 12. 7. bragte Südwestfunk en udsendelse på 1 time og 40 minutter, "Nazidommeren og hans domstol", i hvilken Thümmeler's sag blev udførlig fremstillet. Henning Röhl, som havde produceret denne udsendelse, rejste flere gange af denne grund til Polen og beviste overfor anklagemyndighederne hvilke svært belastede bilag og vidner man kunne finde der, når man gør sig ulejlighed dermed. Samtaler med vidner og henvisninger til dokumenter er så entydige, at anklagemyndighederne i Stuttgart efter denne udsendelse ikke mere kan komme udenom, at man påny må indlede en anklage mod Thümmeler, der i mellemtiden af Zeiss-Werke er blevet pensioneret før

tiden - for at firmaet ikke skal blive alt for stærkt kompromitteret.

Anklager mod Thümmeler blev rejst i 1964.

FRIHEDSMUSEET

Museets officielle navn er Museet for Danmarks Frihedskamp 1940-1945. Det ligger i Churchillparken ikke ret langt fra Den engelske Kirke og Gefionspringvandet.

Der er en række daglige aktiviteter, mest beregnet for skolebesøg og samlet besøg, f.eks. foreninger. Vi nævner:

Omvisninger

ved tidligere modstandsmand. Varighed ca 5 kvarter. Pris ca kr. 45,00.

Automatiske omvisninger

med autentiske lydbåndoptagelser. Disse omvisninger er gratis.

Omvisninger bedes bestilt telefonisk på 13 77 14 eller 15 97 14

DagslysbioGRAF

I museet er der desuden indrettet en dagslysbioGRAF, der viser billeder fra dagliglivet under besættelsen ledsaget af tale.

LANDSFORENINGEN AF ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Formand: Alberti Hansen, Arildsgård, 41/2, 2700 Brønshøj, tlf. BE 3162
Næstformand: Kai Wadsbach Petersen, Guldbergs Have 29/1, 2200 N, tlf. 39 77 27

Kasserer: Oscar Hefty Jensen, Hille-rødgade 40/3, 2200 N, tlf. 34 80 91

Sekretær: Rud Larsen, Trægården 6/4, 2300 S, tlf. 58 76 07

Bestyrelsesmedlemmer:

Alfred Senn, Rylemosen 11/2, 2600 Glostrup, tlf. 45 02 60

Oskar Verner, Murergade 10, 2200 N, tlf. 35 50 12

Aksel Andersen, Camilla Nielsens Vej 28 st., 2000 F, tlf. 71 19 79

Arne Hedegaard Rasmussen, Bredegrund 15/4, 2300 S, tlf. 58 99 54

Hemming Theisen, Store Strandstræde 10, 1255 K, tlf. PA 8717

Leon Petersen, Hedemarkvænget 75 A, 2620 Albertslund, tlf. 64 46 35

Svend Aage Svendsen, Ejbyvej 129, 2610 Rødovre, tlf. 70 15 23

Suppleanter:

Ejvind Lykkestrand, Amagerbrogade 85/1, 2300 København S, tlf. 55 52 76

MINDEMØDET VED HELLIGÅNSKIRKEN

Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengammes mindemøde ved monumentet for den ukendte KZ-fange ved Helligåndskirken i København den 20. april, Langfredag, havde samlet stor deltagelse. Landsforeningens formand E. H. Grome bød den store forsamling velkommen og mindedes dagen, da vi for 28 år siden blev befriet fra Neuengamme. Formanden gav derefter ordet til arkitekt Hemming Theisen, der udtalte:

Arkitekt Hemming Theisens tale ved Monumentet for den ukendte KZ-fange ved Helligåndskirken den 20. april 1973.

Vi mindes en smuk apriildag i 1945.

Vi blev evakueret fra koncentrationslejren Neuengamme. Det gik nordpå - i en bue udenom Hamborg, gennem en udbombet forstad til Lybæk, op igennem Slesvig-Holsten - i strålende eftermiddagssolskin.

Vi genså Kruså, Frøslevlejren - det gik med tog gennem Danmark, midt igennem et menneskehav, som ikke måtte komme os nær - og dog på utallige måder viste os kærlighed og taknemmelighed. Hvordan står vi idag?

Det er som om havet er vejet tilbage - menneskehavet er helt ude i horisonten og vi står tilbage på en øde strand.

Er vor historie passè

Vor historie er passè.

Ja, er den nu det?

Et slægtled ligger mellem dengang og nu, velfærdssamfundet: enhver er sig selv nærmest, interesser skal tilgodeses - og det er de blevet.

Vi har sunget med på melodien. Så godt vi kunne har vi gennem vore små foreninger hævdet vor ret i velfærd. Hvadenten vi er tidligere KZ-fanger, sømænd fra de farlige ruter, illegale, (fortsættes side 99)

Færdigblandet beton
Betonvarer & mørtel
Kalk
Etagedæk

Leca - bloksten
Cement - krybberør
Vægfliser
Mosaik

Ø.B. BETON

A/S ØSTJYDSK BETONVAREFABRIK & MØRTELVÆRK
Kirkevej 1 - Tlf. 52 09 00

8660 Skanderborg

Aktieselskabet

Ålborg Portland-Cement-Fabrik

Chr. Brygge 28
Tlf. 11 69 65

Aktieselskabet Aalborg Portland-Cement-
Fabrik

Sportsmagasinet
Adelgade 31
8400 Ebeltoft
Tlf. (06) 34 20 20

NORDBORG SPAREKASSE

Storegade - Nordborg

BMS

BMS udlejer kraner fra
2-100 tons

Depot Øst, Rødovre
Tlf. (01) 94 90 48

Filial:
Vordingborg tlf. (03) 77 18 22

Depot Syd, Kolding
Tlf. (05) 52 60 55

Depot Nord, Randers
Tlf. (06) 42 60 55

Depot Fyn, Næsby
Tlf. (09) 13 48 48

MØBEL-GAARDEN

Jernbanegade 11 - Sønderborg

Jørgen Sprenger
Smedemester
Kongevej 52 B - 3000 Helsingør
Tlf. (03) 21 07 07

<p>K. Lynbech Adelgade 15 9500 Hobro</p>	<p>Børst tænder 3 gange daglig W. S. G.</p>
<p>MUNCH CHRISTENSEN'S BOGHANDEL Nørregade 22 - Vejle</p>	<p>DANSK HANDELSBLAD Aabyhøj</p>
<p>Stagens Avis Tegn abonnement nu - og De vil få en god lokalavis Alle hverdag - Telf. (08) 44 11 55 Ålbæk afdeling (efter kl. 17.00) Telf. 48 84 05</p>	<p>Næstved Ostehus Ramsherred 5 4700 Næstved</p>
<p>Lrs. Steffen Møllgaard Skovvej 4 4291 Ruds Vedby</p>	<p>A. HONORE & SØN Andrupsgade 2 - Lemvig</p>
<p>K. Lynbech Adelgade 15 9500 Hobro</p>	<p>H. Hans Nordland & Arne Stentebjerg 6700 Esbjerg</p>
<p>Ejnar Rasmussen & Søn Bogtrykkeri Fredericia</p>	<p>P. JUL NIELSEN Aarhus</p>
<p>J. RUBY Købmand Holmegade 30 - Ulfborg</p>	<p>ALFRED NEJSUM Aut. VW-forhandler Øster-Vraa</p>
<p>K. Lynbech Adelgade 15 9500 Hobro</p>	<p>ALFRED NEJSUM Aut. VW-forhandler Øster-Vraa</p>
<p>Sv. Zink Christensen Bording Station</p>	<p>Bent Haakonsen malermester Kongshøjvej 1 6950 Ringkøbing Tlf. (07) 32 01 36</p>
<p>Pas på de ældre i trafikken! O. J. F.</p>	<p>STØT KAMMERATERNES HJÆLPEFOND A. E. - Valby</p>

ALT I NYBYGNING
OG REPARATION

ANDERSEN & MADSEN

ENGDRAGET 3
6940 LEM ST. Tlf. (07) 34 12 52 og 34 12 57

AALESTRUP CEMENTVAREFABRIK

9620 Aalestrup
Tlf. (08) 64 11 28

Andersen & J. Madsen
Engdraget 3
6940 Lem

Søren Abrahamsen
& H. P. Nielsen

Radgivende ingeniører A S

F. R. I.

Frederiksgade 72 – 8000 Aarhus C

L. C. LARSEN

Hovedgaden 2

Hørsholm

A/S SYDSJÆLLANDS **JERN** FORRETNING

»Stålgården« – Næstved

Tlf. 72 33 00 – Giro 6514

R. FREINSILBER
Randers

Harry Taarup & Poul B. Jensen
Murer- og entreprenørfirma

Margretevej 2 – 9850 Hirtshals
Tlf. (08) 94 12 98

JOH. de NEERGAARD
Førslev Gods

GÆSTGIVERGÅRDEN
i Sakskøbing
- et besøg værd -
Tlf. (03) 894077

Thaysens Eftf.

v/ E. GRAVERSEN
Hjermvej 3 - Struer - Tlf. 85 04 04

A/S NIPLEX
Tobaksvejen 11 - 2860 Søborg

Fa. Schmidt
Ålborggade 9 A
8900 Randers

Møller & Co A/S
Akkumulatorfabrik
Kildemosevej 15
5000 Odense

P. JACOBSEN
Kong Valdemarsgade 39 – Roskilde

BRUG TANDLÆGEBISTAND
F. Løbger

A/S NIPLEX
Tobaksvejen 11 - 2860 Søborg

VÆRN OM NATUREN

S.P.R.

**Støt
Kammeraternes Hjælpefonds
arbejde!**

J. FØGE JENSEN
Skelbækgade 2 - København V

Pas på de ældre i trafikken!
K.N

HOTEL STØVRING KRO
9530 Støvring
Telefon (08) 37 13 22
30 gode sengepladser - bad
og moderne faciliteter. -
Selskaber modtages på
indtil 300 pers. - Rimelige
priser - God veltillavet mad
- kun 30 m. til bus samt
500 m. til tog - god parkering

SV. O. NYGAARD
Varde

HOLD VORE SMUKKE STRANDE RENE

A/S Rikko
P. Skrams Gade 17 - Kbh. K

BRUG TANDLÆGEBISTAND
F. Løbger

(fortsat fra side 93)

som gjorde hele tiden med og aldrig blev taget til fange - er vi af samme slags.

Helbredsmæssigt er vore invaliditeter ikke nemme at skelne fra hinanden. Det passer meget godt. Fysisk, sjæleligt og åndeligt: Vi kæmpede for det samme.

På en måde står vi som soldaterne fra et gammelt nederlag, det i atten-tireogtrede.

Som dreng så jeg min bedstefar i en lille gruppe af oldinge fra Sankelmark og Dybbøl tage del i en procession til minde om dengang. Jeg holdt af den gamle mand, men hvad han stred for som værnepligtig soldat: Forstod jeg det?

Det fatter en dreng eller ung nu engang ikke. Heller ikke idag. Men vi har ikke værnepligtige bare. Vi var en anden slags. Ligemeget hvor vi kom fra, ville vi noget, som ikke stemte med landets fremherskende politik.

Og nu bagefter: Vi ved, vi fulgte en lov i os selv, noget vi valgte hver for sig - noget, som kom til at bestemme vort liv: **modstanden**. Jeg spørger igen: Hvor står vi idag?

Vi ved, at vor skæbne - så god eller så ringe den har været - har vi selv valgt. Og vil vi løbe fra den?

Det gør man ikke og det vil vi ikke. Vi oplever hver dag, at unge mennesker kommer til os og spørger. Og vi kan svare. Alene i en generation af velfærdsdanskere kan vi svare de unge, som spørger af et ærligt sind og vil vide besked.

Den officielle historieskrivning er forlængst igang med at gøre vor lille indsats til noget, som kan passe i dagens politiske mønster. Jeg gider ikke nævne eksempler. Dem er der for mange af.

Unge vil vide besked

Men vi oplever, at der kommer folk - især unge - som vil vide besked. Det er skønt at blive gammel på den måde.

Men vi er samlet om noget fra fortiden: Her hviler en ukendt kammerat. Vi, som lever, ved hvad vi skylder ham.

Hvormange ved vi ikke om, der havde fortjent at leve - som vi - idag - og være med her?

Vi kan bruge forslidte ord som heltemod og fædreland uden at skamme os. Vi har kendt helte, som nu er borte, vi ved om mennesker, som var helte - som præsterede det største et menneske kan ønske og ville - i de år.

Heltene er døde - nogle få overlever og er mennesker idag.

Mange er syge og invaliderede. Nogle få er raske og rørige som vi: Ære være dem alle.

Men lad os tænke på vor døde kammerat her under stenen.

Lad os gøre os klart for os selv og dem, der spørger: Vi ville have gjort igen som vi dengang handlede. Ikke af andre grunde end dem vi bærer i os:

Vort lille folk,
vort sprog,
vort fædreland.

Derefter sang forsamlingen »Altid frejdig, når du går«.

Fru Birgit Lærche lagde foreningens krans ved monumentet og mange af de fremmødte havde taget blomster med, der også blev nedlagt ved monumentet. Dachau-klubbens og Landsforeningens faner var til stede. Efter mødet samledes man til kaffebord i KFUKs hyggelige lokaler i St. Kannikestræde.

GENERALFORSAMLING I NEUENGAMMEFORENINGEN

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme kunne notere stor interesse fra medlemmernes side ved de arrangementer, foreningen har haft gennem det sidste år.

Interessen for generalforsamlingen den 10. april 1973 i Rumæniensalen på H. C. Ørstedesvej var ingen undtagelse. Det var en stor forsamling for manden E. H. Grome kunne byde velkommen ved generalforsamlingens åbning. Formanden indledte med at bede de fremmødte om at rejse sig og mindes vore afdøde kammerater i den forløbne periode. Det var desværre en lang række navne, formanden læste op.

Derefter valgtes Viggo Hansen til dirigent. Han kunne konstatere, at generalforsamlingen var lovlig indkaldt og gav derefter ordet til formanden, der aflagde beretning for årets mange aktiviteter.

Kammeratskabsfred i sigte.

Næstformand Bernth Johansson aflagde beretning om det internationale samarbejde og kunne bl. a. meddele, at der nu var håb om, at kammeraterne i Hamborg, der var blevet delt i to grupper, nu var ved at finde hinanden, idet Lübke/Händler gruppen havde indvilget i at standse den retssag, de havde rejst mod Meier/Mauermann gruppen.

Hemming Theisen redegjorde for Bernadottegården, hvor der har vist sig store vanskeligheder i Hadsund, medens projektet i Roskilde nu skrider

I lokaler på Skovvangsvej 220, Århus, mødes gamle medlemmer af modstandsbevægelsen, og deres sociale problemer skal fremover løses herfra. Rådmand Jens Arbjerg (tv.), magistratens 3. afdeling, og Alfred Bertelsen, Landssammenslutningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen, ses her ved indvielsen af lokalerne. Tanken foran dem er brugt til at instruere tyske soldater i brug af tanks.

frem. Efter en livlig diskussion vedtoges beretningen enstemmigt.

Kassereren E. J. Jensen fremlagde et fint regnskab for perioden 1. marts 1972 til 28. februar 1973, der udviste et driftsoverskud på lidt over 4000 kr. Dette blev godkendt med akklamation.

Nors Hovedgård er købt af medlemmer.

Arne Hedegård Rasmussen fremsatte forslag om, at foreningen trådte ind som parthaver i Nors-Hovedgård, en ejendom ved Thisted, der er købt af en række af foreningens medlemmer. Gården er nu ved at blive istandsat og vil kunne benyttes som ferie- og rekreationshjem hele året. Det vedtoges at nedsætte et udvalg til nærmere undersøgelse om Neuengammeforeningen kan gå med i dette samarbejde.

Fra bestyrelsens side blev en henvendelse til udenrigsminister K. B. Andersen forelagt.

Udtalelsen vedtoges enstemmigt.

På valg i år var Bernth Johannesson, E. J. Jensen, Alex Th. Binneballe og L. G. Damgård, der alle genvalgte. Til fanebærer genvalgte Ove Laurssen, og til revisorer Arne H. Rasmussen og L. Kjøngerskov.

Støtte til tysk kammerat , der nu er dansk statsborger.

Under eventuelt rejste Binneballe spørgsmålet om støtte til en tysk kammerat, der under besættelsen havde ydet danske modstandsfolk uvurderlig hjælp, med fare for sit eget liv. Kammeraten, der nu er dansk statsborger, var meget syg. Forsamlingen reagerede omgående og indsamlede et smukt beløb til hjælp.

Formanden kunne derefter afslutte generalforsamlingen med en tak til dirigenten og forsamlingen for et godt og positivt møde, der lovede godt for fremtiden. Derefter fortsattes med kammeratlig samvær i de hyggelige lokaler. NK.

Kammeraternes Hjælpfond

er raske kammeraters hilsen
til de syge

Dagbogsblade

KRAV OM ØSTTYSK ERSTATNING

På landsforeningen af kz-fanger fra Neuengammes generalforsamling i København den 10. april 1973 blev der vedtaget følgende udtalelse:

- Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengamme, forsamlet til generalforsamling i København den 10. april 1973, opfordrer udenrigsministeren til snarest at rejse krav overfor D.D.R.'s regering om ydelse af en symbolsk erstatning til tidligere danske fanger fra tyske koncentrationslejre og tugthuse, i lighed med den erstatning der i 1960 blev ydet af den vesttyske regering.

- Det er vor opfattelse, at det tyske folk, uanset i hvilken stat, det måtte leve, ikke kan frigøre sig for ansvaret for det nazistiske regimes grusomheder.

Med venlig hilsen.

f. Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme

Niels Otto Køster, sekretær.

Til udenrigsminister K. B. Andersen.

UDENRIGSMINISTERENS SVAR TIL NEUENGAMMEFORENINGEN.

Udenrigsminister K. B. Andersen har i et brev af 26. april givet Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme følgende svar på henvendelsen om evt. erstatning fra DDR:

- I besvarelse af Landsforeningens brev af 13. d. m. angående erstatning fra DDR til tidligere danske fanger i tyske koncentrationslejre og tugthuse kan jeg oplyse, at spørgsmålet fra dansk side blev rejst over for den østtyske delegation under de forhandlinger, der i begyndelsen af året fandt sted i København mellem Danmark og DDR om optagelse af diplomatisk forbindelse mellem de to lande. De danske forhandlere henviste herved bl. a. til den i 1959 afsluttede overenskomst med den tyske Forbundsrepublik, hvori Forbundsrepublikken ud fra moralske synspunkter påtog sig at udrede en vis erstatning.

Den østtyske delegation afslog at drøfte sagen, og de danske forhandlere tog forbehold om at rejse dette og

andre krav på krigsskadeserstatning i forbindelse med en fredskonference med et samlet Tyskland, således som man i sin tid havde gjort det over for Forbundsrepublikken.

- Så vidt det er udenrigsministeriet bekendt, er tilsvarende krav fremsat af andre lande ligeledes blevet afvist af DDR.

WARSAWAMASSAKREN PÅ FRIHEDSMUSEET

Det var omkring påske 30 år siden, at jøderne i Warszawa gik til modstand mod nazisterne, der ville ødelægge de sidste rester af ghettoen. Jøderne vidste, de skulle dø, men foretrak at dø kæmpende.

Frihedsmuseet på Esplanaden havde i den anledning udstillet en række autentiske fotografier, og billederne af de udsultede jøder hører sammen med henrettelsesbillederne til de synsindtryk, der bliver siddende i erindringen.

I alt mistede polakkerne seks millioner indbyggere, der blev myrdet i gas-kamre, sultet ihjel, skudt ned eller indebrændt.

GAVEUDSTILLING PÅ FRIHEDSMUSEET

Frihedsmuseet i København åbnede d. 2. maj en udstilling med det sidste års gaver fra den anden verdenskrig.

Blandt gaverne er en pistol, som en tysk soldat på befrielsesdagen den 4. maj 1945 overrakte en dansk fange i Frøslev med ordene: - Nu har jeg ikke brug for den mere.

Der er en træhest, udkåret af SS-general Pancke, mens han sad i dansk arrest efter krigen.

Videre er der et japansk fangeskilt, der har tilhørt en dansker, som kom i japansk fangelejr ved Singapore, og som deltog i bygningen af broen over floden Kwai.

Udstillingen viste også en vaginal container, anvendt af en kvindelig kurer til at gemme mikrofilm i på et sted som normalt blev forbigået ved kropsvisitation. Beholderen betegnes af museet som et meget sjældent eksemplar.

Museet har i øvrigt et udendørs-cafeteria, hvor der kan fås alkoholfri drikke, is, pølser, smørrebrød, kaffe og te. Cafeteriet ligger i Churchill-parken bag museet.